

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 6 maja 2013 r.

Poz. 1807

ROZPORZĄDZENIE NR 2/2013 DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W GDAŃSKU

z dnia 24 kwietnia 2013 r.

w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych¹⁾

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r., poz. 145 z późn. zm.) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Wprowadza się program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych w zlewniach rzek: Kotomierzycza i Struga Graniczna, Bacha, Żacka Struga, Struga Łysomicka, Tążyna, Kanał Parchański i Dopływ z Marszałkowa oraz w zlewniach jezior: Steklińskiego, Świętego i Nogat, określonych w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku nr 2/2012 z dnia 27 lipca 2012 r. w sprawie określenia w regionie wodnym Dolnej Wisły w granicach województwa kujawsko – pomorskiego wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Kujawsko – Pomorskiego z 2012 r., poz. 1683), zwany dalej „Programem”.

2. Program stanowi Załącznik nr 1 do rozporządzenia.

3. Program będzie realizowany przez 4 lata począwszy od dnia jego wejścia w życie.

§ 2. Tracą moc rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku nr 4/2008, 5/2008 i 6/2008 z dnia 4 września 2008 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. Urz. Woj. Kujawsko – Pomorskiego z 2008 r. Nr 121, poz. 1947, 1948, 1949).

¹⁾Niniejsze rozporządzenie dokonuje w zakresie swej regulacji wdrożenia dyrektywy Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (91/676/EWG) (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1991, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 68).

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Dyrektor Regionalnego
Zarządu Gospodarki Wodnej
w Gdańsku

Halina Czarnecka

**Załącznik nr 1
do rozporządzenia Nr 2/2013
Dyrektora Regionalnego Zarządu
Gospodarki Wodnej w Gdańsku
z dnia 24 kwietnia 2013 r.**

**PROGRAM DZIAŁAŃ
MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPLYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA
OBSZARÓW SZCZEGÓLNIE NARAŻONYCH,
OKREŚLONYCH ROZPORZĄDZENIEM DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU
GOSPODARKI WODNEJ W GDAŃSKU NR 2/2012**

z dnia 27 lipca 2012 r.

**DZIAŁ I
INFORMACJE PODSTAWOWE**

**Rozdział 1
Postanowienia Ogólne**

§ 1. Celem Programu jest:

- 1) zapobieganie pogorszeniu stanu wód;
- 2) poprawa stanu wód, w których pogorszenie już nastąpiło – ich jakość spadła poniżej określonych prawem norm.

§ 2. Użyte na potrzeby Programu określenia oznaczają:

- 1) ciek naturalny – rzeki, strugi, strumienie i potoki oraz inne wody płynące w sposób ciągły lub okresowy, naturalnymi lub uregulowanymi korytami;
- 2) duże jednostki przeliczeniowe inwentarza (DJP) – umowna jednostka przeliczeniowa zwierząt hodowlanych odpowiadająca zwierzęciu o masie 500 kg (np. jedna krowa o masie 500 kg) lub zwierzętom o łącznej masie 500 kg; współczynniki przeliczeniowe sztuk rzeczywistych zwierząt na DJP zawiera załącznik nr 1 do Programu;
- 3) nawożenie – zgodne z potrzebami roślin stosowanie nawozów mineralnych, naturalnych, organicznych lub ich mieszanek oraz środków do użyźniania gleby w celu dostarczania roślinom składników pokarmowych lub zwiększania żyzności gleb;
- 4) gnojowica (płynny nawóz naturalny) – mieszanina kału i moczu zwierząt z domieszką wody;
- 5) gnojówka (płynny nawóz naturalny) – odciek z obornika (przefermentowany mocz zwierząt);
- 6) gleba – biologicznie czynna powierzchniowa warstwa litosfery, powstała ze skały macierzystej pod wpływem czynników glebotwórczych, podlegająca stałym przemianom;
- 7) komunalne osady ściekowe – pochodzący z oczyszczalni ścieków osad z komór fermentacyjnych i innych instalacji służących do oczyszczania ścieków komunalnych oraz innych ścieków o składzie zbliżonym do składu ścieków komunalnych;
- 8) miejsce przechowywania nawozów naturalnych – zbiornik na płynne nawozy naturalne (gnojówkę lub gnojowicę), płyta obornikowa lub inne miejsce przechowywania obornika specjalnie przygotowane w tym celu z materiałów szczelnych i nieprzepuszczalnych zabezpieczających przed przedostawaniem się odcieków do wód lub do gruntu;
- 9) nawozy – produkty przeznaczone do dostarczania roślinom składników pokarmowych lub zwiększania żyzności gleb albo zwiększania żyzności stawów rybnych, którymi są nawozy mineralne, nawozy naturalne, nawozy organiczne i nawozy organiczno-mineralne;
- 10) nawozy mineralne – nawozy nieorganiczne, produkowane w drodze przemian chemicznych, fizycznych lub przerobu surowców mineralnych;

- 11) nawóz naturalny – obornik, gnojówka i gnojowica przeznaczone do rolniczego wykorzystania w tym również w formie przetworzonej, w tym pozostałości z biogazowi;
- 12) nawóz organiczny – nawozy wyprodukowane z substancji organicznej lub z mieszanin substancji organicznych, w tym komposty, a także komposty wyprodukowane z wykorzystaniem dżdżownic;
- 13) nawozy organiczno-mineralne – mieszaniny nawozów mineralnych i organicznych;
- 14) obornik (stały nawóz naturalny) – mieszanina kału i moczu zwierząt oraz ściółki;
- 15) pasze objętościowe soczyste – pasze zawierające w swoim składzie znaczną ilość wody, w tym zielonki, kiszonki;
- 16) równoważnik nawozowy – stosunek dawki składnika w nawozach mineralnych odpowiadający 100 kg tego składnika wniesionego w nawozach naturalnych;
- 17) system utrzymania zwierząt – sposób urządzenia budynku inwentarskiego decydujący o rodzaju nawozów naturalnych powstających w gospodarstwie (beźściółkowy lub ściółkowy); przy systemie beźściółkowym powstaje gnojowica, pomiot w przypadku klatkowego chowu drobiu nieśnego, przy systemie ściółkowym - obornik i gnojówka (płytką ściółką) lub tylko obornik (głęboka ściółka);
- 18) środki do użyzniania gleby – środki do nawożenia i użyzniania gleby (polepszacze glebowe, osady ściekowe i ścieki, środki wspomagające uprawę roślin i in.);
- 19) ujęcie wody – miejsce czerpania wody podziemnej lub powierzchniowej ze źródła wody wraz z urządzeniami i budowlami służącymi do jej poboru;
- 20) użytki rolne – grunty orne, sady, łąki trwałe, pastwiska trwałe, grunty rolne zabudowane, grunty pod stawami i grunty pod rowami;
- 21) źródło wody – zasób wód powierzchniowych płynących lub stojących albo nagromadzenie wód podziemnych w określonym środowisku geologicznym, z którego czerpie się wodę.

§ 3.1. Program obowiązuje na obszarach szczególnie narażonych w zlewniach rzek: Kotomierzycy, i Struga Graniczna, Bacha, Żacka Struga, Struga Łysomicka, Tażyna, Kanał Parchański i Dopływ z Marszałkowa oraz w zlewniach jezior: Steklińskiego, Świętego i Nogat, wyznaczonych w drodze rozporządzenia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku nr 2/2012 z dnia 27 lipca 2012r., w sprawie określenia w regionie wodnym Dolnej Wisły w granicach województwa kujawsko – pomorskiego wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć (Dz. Urz. Woj. Kujawsko – Pomorskiego z 2012r., poz. 1683), zwanymi dalej „OSN”.

2. Wykaz obrębów ewidencyjnych objętych zakresem obowiązywania Programu określa załącznik nr 2 do Programu.

3. Program określa rodzaje, terminy i okresy obowiązywania środków zaradczych na OSN.

§ 4. W okresie realizacji Programu, podejmowane działania są ukierunkowane na eliminowanie błędów w praktyce rolniczej, przez wdrożenie obowiązkowych środków zaradczych do stosowania przez prowadzących działalność rolniczą na OSN.

§ 5. W celu realizacji działań Programu niezbędne jest stałe edukowanie prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrych praktyk rolniczych oraz rozwiązywanie problemów ochrony środowiska istniejących na obszarze ich gospodarowania, przez szkolenia i doradztwo.

§ 6. Wywiązywanie się prowadzących działalność rolniczą na OSN z obowiązków nałożonych przez Program podlega kontroli, niewywiązywanie się – sankcjom, określonym w obowiązujących przepisach.

§ 7. W okresie realizacji Programu prowadzony jest monitoring stanu środowiska, którego celem jest oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych oraz umożliwienie podjęcia właściwych decyzji co do dalszych działań na terenie wyznaczonego OSN.

§ 8. Po zakończeniu okresu obowiązywania Programu sporządza się sprawozdanie z jego wdrażania.

Rozdział 2

Naruszone standardy jakości środowiska

§ 9. Na OSN jakość wód powierzchniowych nie odpowiada wymaganym standardom. Badania wód powierzchniowych przeprowadzone w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska wykazały przekroczenia granicznych wartości wskaźników eutrofizacji wód, jakimi są azotany, azot ogólny, fosfor ogólny i chlorofil

„a”, określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2002 r. Nr 241, poz. 2093). Przekroczenia wartości wskaźników eutrofizacji wód w przeciągu ostatnich lat stwierdzono w następujących punktach pomiarowo – kontrolnych, zlokalizowanych na określonych rozporządzeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku nr 2/2012 z dnia 27 lipca 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kujawsko – Pomorskiego z 2012 r., poz. 1683) wodach wrażliwych:

rzeki wrażliwe	punkt pomiarowo kontrolny	rok badań	NO₃ max w mg/l	NO₃ śr. w mg/l	Pog śr. w mg/l
Kotomierzycza	powyżej Pruszcza, Łowin PL01S0601_2020	2011	<u>99,23</u>	<u>66,76</u>	0,22
	poniżej Pruszcza, Pruszcz PL01S0601_2019	2011	<u>100,12</u>	<u>48,75</u>	0,21
	poniżej Kotomierza, Kotomierz PL01S0601_2018	2011	<u>98,35</u>	<u>46,54</u>	0,18
	powyżej Strugi z Dobrcza, Karczemka PL01S0601_2017	2011	<u>94,8</u>	<u>39,76</u>	0,13
Bacha	pow. Jez. Mlewieckiego, Mlewiec PL01S0601_1017	2011	<u>32,87</u>	<u>10,25</u>	0,18
	powyżej zlewni eksperym, Lipowiec PL01S0601_2025	2011	<u>34,24</u>	6,31	0,21
	poniżej zlewni eksperym, Koniczynka PL01S0601_2024	2011	<u>28,13</u>	<u>11,74</u>	0,20
	ujście do Drwęcy, Lubicz PL01S0601_1018	2011	<u>45,19</u>	<u>19,31</u>	0,20
Żacka Struga	Wichorze, OSN PL01S0601_2023	2011	<u>44,74</u>	<u>17,68</u>	<u>0,25</u>
	pon. oczyszczalni, Stolno, OSN PL01S0601_2021	2011	<u>46,07</u>	<u>14,93</u>	<u>0,43</u>
	ujście do Kanału Głównego, Dolne Wymiary PL01S0601_1023	2011	<u>40,76</u>	<u>14,83</u>	<u>0,41</u>
Tążyna	Tążyna I - ujście do Tążyny, Straszewo (OSN) PL01S0601_0976	2011	<u>54,00</u>	<u>17,92</u>	<u>0,89</u>
	powyżej Służewa, Przybranowo (OSN) PL01S0601_2026	2011	<u>23,00</u>	<u>42,3</u>	<u>0,25</u>
	ujście do Wisły, Wołuszewo PL01S0601_0978	2011	<u>48,29</u>	<u>17,12</u>	0,16
Kanał Parchański	Parchanie PL01S0601_0964	2011	<u>47,84</u>	<u>13,4</u>	<u>0,90</u>
	Stanomin (OSN) PL01S0601_0963	2011	<u>53,6</u>	<u>32,58</u>	<u>0,37</u>
jeziora wrażliwe	ID_KATAL	rok badań	Nog	Pog	Chlorofil „a”
Kornatowskie	20554	2011	<u>3,90</u>	<u>0,171</u>	<u>68,56</u>
Czyste	20457	2011	<u>5,14</u>	<u>0,228</u>	<u>77,05</u>
Steklińskie	20235	2008	<u>2,36</u>	<u>0,145</u>	<u>25,4</u>
Święte	20584	2011	<u>5,02</u>	<u>0,200</u>	<u>138,02</u>
Nogat	20622	2009	<u>4,19</u>	<u>0,115</u>	<u>24,68</u>

98,35 – wyniki przekraczające graniczną wartość wskaźników eutrofizacji.

2. Rzeki Struga Graniczna, Dopływ z Przeczna, Dopływ spod Kowroza i Dopływ z Marszałkowa, pomimo że nie zostały objęte programem badań w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, zostały uznane za wody wrażliwe ze względu na znaczącą presję rolniczą występującą na terenie ich zlewni, mającą potencjalnie negatywny wpływ na stan wód tych rzek. Rzeki te zostaną objęte Państwowym Monitoringiem Środowiska w trakcie czasu obowiązywania Programu.

Rozdział 3 **Przewidywane efekty wdrożenia Programu**

§ 10.1. Przewiduje się, że w efekcie wdrożenia Programu, nastąpi istotna poprawa w zakresie praktyk rolniczych stosowanych przez prowadzących działalność rolniczą na OSN.

2. Szkolenia oraz specjalistyczne doradztwo dla prowadzących działalność rolniczą na OSN ułatwią im zdobycie umiejętności identyfikowania, przewidywania i rozwiązywania problemów, w szczególności z zakresu ochrony środowiska, występujących na obszarach ich gospodarowania.

3. Stosowanie przyjaznych dla środowiska praktyk oraz wzrost świadomości prowadzących działalność rolniczą na OSN niewątpliwie przyczyni się do ograniczania negatywnego wpływu na wody.

DZIAŁ II **OBOWIĄZKI OSÓB PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ NA OSN W ZAKRESIE POPRAWY** **PRAKTYKI ROLNICZEJ**

Rozdział 1 **Okresy nawożenia**

§ 11. Ogólne zasady stosowania nawozów określone zostały w § 2 ust. 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. Nr 80, poz. 479 z późn. zm.).

§ 12. Na OSN stosuje się ponadto następujące zasady nawożenia:

- 1) nawożenie stosuje się w okresach i w warunkach, gdy nie ma zagrożenia, że zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, będą wymywane do wód gruntowych lub zmywane do wód powierzchniowych w stopniu powodującym zagrożenie dla wód, a w konsekwencji ich zanieczyszczenie;
- 2) nawozy naturalne i organiczne na gruntach ornych stosuje się w okresie od dnia 1 marca do dnia 15 listopada;
- 3) nawozy płynne naturalne na łąkach trwałych i pastwiskach trwałych stosuje się od dnia 1 marca do dnia 15 sierpnia;
- 4) nawozy stałe naturalne stosuje się:
 - a) na łąkach trwałych od dnia 1 marca do dnia 30 listopada;
 - b) na pastwiskach trwałych od dnia 1 marca do dnia 15 kwietnia i od dnia 15 października do dnia 30 listopada;
- 5) nawożenia nie stosuje się przez cały rok na glebach nieuprawianych, w tym na ugorach.

§ 13. Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

§ 14. 1. Nawozy azotowe mineralne stosuje się:

- 1) na gruntach ornych i w uprawach wieloletnich od dnia 1 marca do dnia 15 listopada;
- 2) na łąkach trwałych i pastwiskach trwałych od dnia 1 marca do dnia 15 sierpnia.

2. Termin 15 listopada, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 nie dotyczy producentów buraków, kukurydzy, którzy zawarli umowę kontraktacyjną na dostawę buraków, kukurydzy po dniu 15 listopada. Dla nich jesienny termin graniczny stosowania nawozów azotowych mineralnych oblicza się dodając 14 dni do terminu dostawy

produktów rolnych objętych umową kontraktacyjną jednak nie później niż po zakończeniu okresu wegetacyjnego w danym regionie.

Rozdział 2

Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami

§ 15. Ogólne zasady przechowywania nawozów naturalnych regulują przepisy:

- 1) Art. 25 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 147, poz. 1033 z późn. zm.);
- 2) § 6, § 28, § 29, § 35 i § 48 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 7 października 1997 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 132, poz. 877 z późn. zm.).

§ 16. Płynne nawozy naturalne należy przechowywać w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu i wód.

§ 17. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres, w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, odpowiadającą co najmniej 6 miesięcznej produkcji tych nawozów.

§ 18. Obornik należy przechowywać w sposób zabezpieczający przed przenikaniem odcieków do wód lub do gruntu, lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce, w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu, za wyjątkiem sytuacji, o której mowa w § 22.

§ 19. Należy zapewnić możliwość gromadzenia i przechowywania obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany, jednak nie krócej niż przez 6 miesięcy.

§ 20. Jeżeli prowadzący działalność rolniczą na OSN posiada nadmierną ilość nawozów naturalnych w stosunku do rzeczywistej pojemności ich przechowywania, musi on udokumentować, że nawozy usuwa w sposób nieszkodliwy dla środowiska.

§ 21. Nawozy naturalne przechowuje się w odległości większej niż 20 m od studni, od linii brzegu cieków i zbiorników wodnych, jeżeli obowiązujące przepisy nie stanowią inaczej.

§ 22. W okresie od dnia 1 marca do 31 października, jednak nie dłużej niż przez 12 tygodni, dopuszcza się złożenie obornika na przymie bezpośrednio na gruncie, przy zachowaniu następujących wymagań

- 1) przymy lokalizuje się poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3%, na terenie niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 20 m od linii brzegu wód powierzchniowych;
- 2) w przypadku potrzeby ponownego złożenia obornika na przymie w kolejnym sezonie wegetacyjnym, przymy muszą być lokalizowane w innym miejscu;
- 3) lokalizację przymy oraz datę złożenia obornika w danym roku na danej działce prowadzący działalność rolniczą na OSN zaznacza na mapie lub szkicu działki, które przechowuje przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

§ 23. Sposób obliczania minimalnej wielkości miejsc do przechowywania nawozów naturalnych podano w załączniku nr 3 do Programu.

§ 24. Prowadzący działalność rolniczą na OSN jest zobowiązany do dostosowania powierzchni lub pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów, o których mowa w § 17 i § 19 w terminie do końca okresu obowiązywania Programu.

§ 25. Pasze soczyste przechowuje się na zabezpieczonym gruncie w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu i wód, w szczególności w silosach, na płytach lub na podkładzie z folii i sieczki oraz pod przykryciem foliowym.

§ 26. Kiszonki składa się w odległości większej niż 20 m od linii brzegu wód powierzchniowych oraz źródeł i ujęć wody.

Rozdział 3

Zasady nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu

§ 27. Ogólne zasady stosowania nawozów, rolniczego wykorzystania komunalnych osadów ściekowych oraz ścieków na terenie o dużym nachyleniu określają przepisy:

- 1) art. 44 ust. 4 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne;
- 2) art. 20 ust. 1 pkt 2a ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu;
- 3) art. 96 ust. 12 pkt 7 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2012 r., poz. 21);
- 4) załącznik nr 8 część A pkt 3 i 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. z 2006 r. Nr 137, poz. 984 z późn. zm.).

§ 28. W przypadku działek o nachyleniu powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku, o ile pozwala na to usytuowanie i powierzchnia działki.

§ 29. Orkę należy wykonywać odkładając skiby w górę stoku.

Rozdział 4

Ograniczenia nawożenia na glebach podmokłych, zalanych, zamrzniętych lub pokrytych śniegiem

§ 30. Ogólne zasady nawożenia określone zostały w przepisach:

- 1) art. 44 ust. 4 pkt. 1 i 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne;
- 2) art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu;
- 3) art. 96 ust. 12 pkt. 4, 5 i 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach;
- 4) § 3 ust. 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

§ 31.1. Nawozy stosuje się oraz rolniczo wykorzystuje ścieki na glebach nie zamrzniętych powierzchniowo.

2. Zapis, o którym mowa w ust. 1 nie dotyczy pierwszej wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych na glebach zamrzniętych powierzchniowo (nocne przymrozki i odwilże w dzień) jeżeli uzasadniają to względy agrotechniczne.

Rozdział 5

Nawożenie w pobliżu cieków

§ 32. Ogólne zasady stosowania nawozów i komunalnych osadów ściekowych określone zostały w przepisach:

- 1) art. 96 ust. 12 pkt 2, 3 i 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach;
- 2) § 3 ust. 4, 4a, 4b rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

§ 33. Rozsiewacze nawozów i opryskiwacze myje się oraz wodę z ich mycia rozlewa w odległości większej niż 20 m od brzegu zbiorników oraz cieków wodnych.

§ 34. Wodopoje lokalizuje się poza zbiornikami i ciekami wodnymi.

Rozdział 6

Dawki i sposoby nawożenia

§ 35. Ogólne warunki nawożenia określone są przepisami:

- 1) art. 3 ust. 3 i 4, art. 17 ust. 3, art. 18 ust. 1, 2 i 6, art. 20 ust. 1 pkt 2b ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu;
- 2) § 2 ust. 1 i 3, § 3 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania;
- 3) art. 96 ust. 4, 6, 7 i 10 oraz ust. 12 pkt 1, 8, 9, 11-14 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach;
- 4) § 2, § 3 i § 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. Nr 137, poz. 924);

- 5) § 12, § 14 i § 15 pkt 1 i załącznik nr 8 część A 5 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

§ 36. W związku z tym, że ilość zastosowanych w ciągu roku nawozów naturalnych w każdym gospodarstwie nie może przekroczyć dawki 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych, do obliczenia zawartości azotu w nawozach wyprodukowanych w gospodarstwie przez poszczególne rodzaje zwierząt, w zależności od systemu ich utrzymania, stosuje się przepisy załącznika nr 4 do Programu.

§ 37. Do opracowania planu nawożenia zobowiązani są wszyscy prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych na OSN (stanowiących własność prowadzącego działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym).

§ 38. Bilans azotu wykonywany na potrzeby opracowania planu nawożenia sporządza się metodą „na powierzchni pola”.

§ 39.1. Po sporządzeniu bilansu składników, należy opracować plan nawożenia, w którym dokonuje się prawidłowego rozdziału składników nawozowych pod poszczególne rośliny płodozmianu, przy uwzględnieniu ich zapotrzebowania na azot oraz zasobność gleb w azot.

2. Plan nawożenia należy przechowywać przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

§ 40. W gospodarstwach, o których mowa w § 37 nie można stosować wyższych dawek nawożenia, niż dawki wynikające z planu nawożenia, nawet jeżeli dawki określone w załączniku nr 5 do Programu są wyższe.

§ 41. Prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni do 100 ha użytków rolnych na OSN (stanowiących własność prowadzącego działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym) stosują dawki nieprzekraczające maksymalnych dawek nawożenia azotem dla upraw w plonie głównym, o których mowa w załączniku nr 5 do Programu.

§ 42. Ilość dostępnego dla roślin azotu zawartego w nawozach naturalnych ustala się według zawartości w nich tzw. azotu działającego, który wylicza się w oparciu o równoważnik nawozowy określony w załączniku nr 6 do Programu.

§ 43. Jeśli w gospodarstwie powstają nawozy naturalne (obornik, gnojówka lub gnojowica) w ilości przekraczającej możliwości ich zastosowania na użytkach rolnych danego gospodarstwa (stanowiących własność prowadzącego działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym) tak, aby nie przekroczyć dopuszczalnej rocznej dawki 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek.

§ 44.1. Prowadzący działalność rolniczą na OSN zobowiązani są do prowadzenia dokumentacji wszystkich zabiegów agrotechnicznych a w szczególności związanych z nawożeniem (termin, rodzaj, zastosowana dawka pod daną uprawę).

2. Dokumentację należy przechowywać przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

DZIAŁ III EDUKACJA PROWADZĄCYCH DZIAŁAŁOŚĆ ROLNICZĄ NA OSN W ZAKRESIE DOBREJ PRAKTYKI ROLNICZEJ ORAZ PROWADZENIE DLA NICH SPECJALISTYCZNEGO DORADZTWA

§ 45. Zadania w zakresie edukacji rolników prowadzone są na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. Nr 251, poz. 2507 z późn. zm.), zgodnie z którymi Ośrodki Doradztwa Rolniczego uczestniczą w realizacji zadań wynikających z Programów w zakresie upowszechniania wśród rolników wymogów obowiązujących na OSN, a także współpracują z regionalnymi zarządami gospodarki wodnej przy realizacji zadań wynikających z Programów z zakresu doradztwa rolniczego.

§ 46. Ośrodki Doradztwa Rolniczego w okresie trwania Programu zapewniają obsługę merytoryczną szkoleń dla prowadzących działalność rolniczą na OSN, organizowanych we współpracy z właściwym wójtem gminy albo burmistrzem albo prezydentem miasta.

§ 47. W zależności od potrzeb i możliwości, szkolenia mogą być w całości poświęcone dyrektywie Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (91/676/EWG) (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1991, str. 1 z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 68), zwanej dalej „dyrektywą 91/676/EWG”, lub wymogom Programu i Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej lub też stanowić element szkolenia w postaci jednego z bloków tematycznych.

§ 48. Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej przekaze właściwemu wójtowi gminy albo burmistrzowi albo prezydentowi miasta w terminie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia Programu, materiały informacyjne o objęciu gminy zasięgiem OSN oraz postanowieniach Programu działań w celu ich rozpowszechnienia w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terytorium.

DZIAŁ IV KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA I REALIZACJI PRZEZ PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZĄ NA OSN OBOWIĄZKÓW OKREŚLONYCH W PROGRAMIE

§ 49. Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i wypełniania obowiązków przez prowadzących działalność rolniczą na OSN realizowana jest przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2007 r. Nr 44, poz. 287 z późn. zm.) w związku z art. 32 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu.

DZIAŁ V SPOSÓB MONITOROWANIA ORAZ DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU I JEGO EFEKTÓW

§ 50. W celu zgromadzenia danych na potrzeby opracowania raportu prowadzi się następującą sprawozdawczość:

- 1) sprawozdania dotyczące monitoringu wód;
- 2) sprawozdania dotyczące monitoringu gleb i płytkich wód gruntowych;
- 3) sprawozdania dotyczące doradztwa i szkoleń dla prowadzących działalność rolniczą na OSN.

§ 51. Dla potrzeb sporządzenia raportu czteroletniego wykorzystuje się dane statystyczne, które stanowią materiał do rozpoznania i oszacowania wielkości i rodzaju produkcji rolnej oraz ustalenia zakresu wpływu działalności rolniczej na jakość wód.

§ 52. Sporządza się opis warunków środowiskowych, obejmujących w szczególności klimat, warunki hydrogeologiczne, ukształtowanie terenu i inne uwarunkowania charakteryzujące obszar kraju.

§ 53. Harmonogram planowanych działań określonych w Programie zawiera załącznik nr 7 do Programu.

**Załączniki do programu działań
mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie
narażonych, określonych rozporządzeniem Nr 2/2012 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki
Wodnej w Gdańsku z dnia 27 lipca 2012 r.**

**Załącznik nr 1
Współczynniki przeliczeniowe sztuk rzeczywistych zwierząt na DJP**

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczenia sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczenia sztuk rzeczywistych na DJP
Konie ras dużych / Konie pozostałe		Owce	
Ogiery, klacze, wałachy	1,2	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebaki od 1 roku do 2 lat	0,8	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Jarlaki tryczki	0,08
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Jarlaki maciory	0,1
Konie ras małych (m.in. hucuł, konik polski)		Drób	
Ogiery, klacze, wałachy	0,6	Kury, kaczki	0,004
Żrebaki powyżej 2 lat	0,5	Kurki i kogutki do 18 tygodnia życia	0,0014
Żrebaki powyżej 1 roku	0,35	Gęsi	0,008
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,2	Indyki	0,024
Żrebięta do 1/2 roku	0,12	Przepiórki	0,0003
Bydło		Perlice	0,003
Buhaje	1,4	Gołębie	0,002
Krowy	1	Inne	
Jałówki cielne	1	Jelenie	0,29
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Daniele	0,12
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Lisy pospolite	0,017
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Lisy polarne	0,027
Kozy		Jenoty	0,02
Kozy matki	0,15	Norki samice	0,0036
Koźlęta do 3,5 miesiąca	0,05	Norki samce	0,007
Koźlęta od 3,5 miesiąca do 1,5 roku	0,08	Nutrie	0,007
Pozostałe kozy	0,1	Psy	0,05
Trzoda chlewna		Króliki	0,007
Knury	0,4	Szynszyle	0,001
Maciory	0,35	Tchórze samice	0,002
Warchlaki od 2 do 4 m-cy	0,07	Tchórze samce	0,004
Prosięta do 2 m-cy	0,02	Strusie afrykańskie	0,2
Tuczniki	0,14	Strusie Emu i Nandu	0,1
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 2

Wykaz obrębów ewidencyjnych objętych zakresem obowiązywania Programu

Lp.	Obszar szczególnie narażony (OSN)	Powierzchnia OSN (km ²)	Powiat	Gmina	Nr obrębu geodezyjnego	Nazwa obrębu geodezyjnego
1	OSN w zlewniach rzek Kotomierzycza i Struga Graniczna	195,16	świecki	Świekatowo	041410_2.0017	Stążki
				Pruszcz	041408_2.0003	Brzeżno
					041408_2.0005	Gołuszyce
					041408_2.0010	Łaszewo
					041408_2.0011	Łowin
					041408_2.0012	Łowinek
					041408_2.0014	Mirowice
					041408_2.0015	Nieciszewo
					041408_2.0016	Niewieścina
					041408_2.0018	Pruszcz
					041408_2.0020	Serock
			041408_2.0024	Zawada		
			Bukowiec	041401_2.0007	Korytowo	
				041401_2.0019	Tuszynki	
			bydgoski	Dobrcz	040303_2.0001	Borówno
					040303_2.0002	Dobrcz
					040303_2.0004	Kotomierz
					040303_2.0006	Magdalena
					040303_2.0007	Nekla
					040303_2.0008	Sienno
					040303_2.0009	Stronno
					040303_2.0013	Trzebień
					040303_2.0017	Wudzyn
040303_2.0018	Wudzynek					
040303_2.0019	Zalesie					
Koronowo	040304_5.0016	Nowy Jasiniec				
2	OSN w zlewni rzeki Bacha	284,76	wąbrzeski	Wąbrzeźno	041705_2.0001	Cymbark
					041705_2.0005	Ludowice
					041705_2.0006	Łabędź
					041705_2.0010	Orzechowo
					041705_2.0011	Orzechówko
					041705_2.0012	Pływaczewo
					041705_2.0013	Przydwórż
					041705_2.0014	Ryńsk
					041705_2.0017	Trzcianek
					041705_2.0018	Trzciano
					041705_2.0021	Węgorzyn
			Płużnica	041704_2.0008	Nowa Wieś Królewska	
				041704_2.0013	Uciąż	
			chełmiński	Lisewo	040404_2.0004	Drzonowo
			toruński	Chełmża	041502_2.0002	Bocień
					041502_2.0006	Drzonówko
041502_2.0008	Dźwierżno					

Lp.	Obszar szczególnie narażony (OSN)	Powierzchnia OSN (km ²)	Powiat	Gmina	Nr obrębu geodezyjnego	Nazwa obrębu geodezyjnego
3	OSN w zlewni rzeki Żacka Struga	134,8	golubsko-dobrzyński		041502_2.0010	Grzegorz
					041502_2.0012	Kielbasin
					041502_2.0015	Liznowo
					041502_2.0016	Mirakowo
					041502_2.0022	Sławkowo
					041502_2.0024	Szerokopas
					041502_2.0025	Świętosław
					041502_2.0027	Zajączkowo
					041502_2.0029	Zelgno
				Lubicz	041504_2.0002	Brzeżno
					041504_2.0004	Grębocin
					041504_2.0017	Rogowo
					041504_2.0018	Rogówko
					041506_2.0001	Gostkowo
				Łysomice	041506_2.0002	Kamionki Duże
					041506_2.0005	Lipniczki
					041506_2.0012	Turzno
					040504_5.0010	Mlewo
				Kowalewo Pomorskie	040504_5.0011	Mlewiec
					040504_5.0013	Nowy Dwór
			040504_5.0018		Srebrniki	
			040404_2.0001		Bartlewo	
			chełmiński	Lisewo	040404_2.0002	Błachta
					040404_2.0005	Kamlarki
					040404_2.0006	Kornatowo
					040404_2.0008	Krusin
					040404_2.0009	Linowiec
040404_2.0010	Lipienek					
040404_2.0011	Lisewo					
040404_2.0016	Strucfoń					
040404_2.0017	Tytlewo					
040404_2.0018	Wierzbowo					
Papowo Biskupie	040405_2.0001	Dubielno				
	040405_2.0003	Firlus				
	040405_2.0004	Folgowo				
	040405_2.0007	Niemczyk				
	040405_2.0008	Nowy Dwór Królewski				
Stolno	040405_2.0010	Staw				
	040406_2.0001	Cepno				
	040406_2.0005	Kobyły				
	040406_2.0006	Małe Czyste				
	040406_2.0007	Obory				
040406_2.0010	Robakowo					

Lp.	Obszar szczególnie narażony (OSN)	Powierzchnia OSN (km ²)	Powiat	Gmina	Nr obrębu geodezyjnego	Nazwa obrębu geodezyjnego		
					040406_2.0013	Stolno		
					040406_2.0015	Wabcz		
					040406_2.0017	Wichorze		
4	OSN w zlewni rzeki Struga Łysomicka	180,39	toruński	Łysomice	041506_2.0004	Kowróż-Kowrózek		
					041506_2.0006	Lulkowo		
					041506_2.0007	Łysomice		
					041506_2.0008	Ostaszewo		
					041506_2.0009	Papowo Toruńskie		
					041506_2.0010	Piwnice		
					041506_2.0011	Różankowo-Świerczyny		
					041506_2.0013	Tylice		
					041506_2.0014	Wytrębowice		
					041506_2.0015	Zakrzewko		
						Chelmża	041502_2.0017	Nawra
						Łubianka	041505_2.0001	Bierzgłowo
							041505_2.0002	Biskupice
							041505_2.0003	Brąchnowo
							041505_2.0004	Dębiny
							041505_2.0005	Łubianka
							041505_2.0006	Pigża
							041505_2.0007	Przeczo
							041505_2.0009	Wybcz
							041505_2.0010	Wymysłowo
			041505_2.0011	Zamek Bierzgłowski				
			chełmiński	Unisław	040407_2.0006	Grzybno		
5	OSN w zlewniach rzek Tażyna, Kanał Parchański i Dopływ z Marszałkowa	497,23	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	040104_2.0002	Opoczki		
					040104_2.0004	Zduny		
					040104_2.0005	Broniszewo		
					040104_2.0007	Goszczewo		
					040104_2.0008	Grabie		
					040104_2.0014	Opoki		
					040104_2.0015	Ostrowąs		
					040104_2.0016	Ošno		
					040104_2.0017	Ošno Drugie		
					040104_2.0019	Plebanka		
					040104_2.0020	Poczałkowo		
					040104_2.0021	Podgaj		
					040104_2.0022	Przybranowow		
					040104_2.0023	Przybranówek		
					040104_2.0026	Słomkowo		
					040104_2.0028	Służewo		
					040104_2.0030	Wilkostowo		
					040104_2.0033	Wólka		

Lp.	Obszar szczególnie narażony (OSN)	Powierzchnia OSN (km ²)	Powiat	Gmina	Nr obrębu geodezyjnego	Nazwa obrębu geodezyjnego
				Koneck	040106_2.0001	Brzeźno
					040106_2.0002	Chromowola
					040106_2.0003	Jeziorno
					040106_2.0004	Kajetanowo
					040106_2.0005	Kamieniec
					040106_2.0006	Kolonia Kruszynek
					040106_2.0007	Koneck
					040106_2.0008	Kruszynek
					040106_2.0009	Młynek
					040106_2.0010	Opalanka
					040106_2.0011	Ossówka
					040106_2.0012	Pomiany
					040106_2.0013	Romanowo
					040106_2.0014	Spoczynek
					040106_2.0015	Straszewo
					040106_2.0016	Święte
					040106_2.0017	Zapustek
					040106_2.0018	Zazdromin
					040106_2.0019	Żółnowo
				Bądkowo	040105_2.0007	Kaniewo
					040105_2.0008	Toporzyszczewo Stare
					040105_2.0009	Kalinowiec
					040105_2.0013	Kolonia Łowiczek
					040105_2.0014	Łowiczek
					040105_2.0015	Łówkowice
					040105_2.0019	Sinki
					040105_2.0020	Tomaszewo
					040105_2.0021	Toporzyszczewo
					040105_2.0022	Wójtówka
				Waganiec	040108_2.0001	Kolonia Święte
					040108_2.0004	Nowy Zbrachlin
					040108_2.0007	Stary Zbrachlin
					040108_2.0009	Wiktoryn
					040108_2.0010	Zbrachlin
					040108_2.0011	Włoszyca
					040108_2.0012	Brudnowo
					040108_2.0014	Niszczewy
					040108_2.0015	Michalin
					040108_2.0016	Śliwkowo
					040108_2.0018	Konstantynowo
				040108_2.0019	Siutkowo	
				Zakrzewo	040109_2.0001	Gosławice
					040109_2.0007	Seroczki
					040109_2.0008	Kolonia Serocka

Lp.	Obszar szczególnie narażony (OSN)	Powierzchnia OSN (km ²)	Powiat	Gmina	Nr obrębu geodezyjnego	Nazwa obrębu geodezyjnego	
			inowrocławski	Raciążek	040109_2.0017	Zakrzewo	
						040109_2.0018	Gęsin
						040107_2.0001	Dąbrówka
						040107_2.0002	Turzynek
						040107_2.0003	Podzamcze
						040107_2.0005	Podole
						040107_2.0007	Turzno
						040107_2.0008	Raciążek
				Inowrocław	040704_2.0002	Balczewo	
						040704_2.0003	Balin
						040704_2.0025	Marcinkowo
						040704_2.0029	Olszewice
						040704_2.0039	Słońsko
						040704_2.0045	Turzany
				Rojewo	040708_2.0012	Mierogoniewice	
				Dąbrowa Biskupia	040702_2.0001	Bąkowo	
						040702_2.0002	Brudnia
						040702_2.0003	Chlewiska
						040702_2.0004	Chróstowo
						040702_2.0005	Dąbrowa Biskupia
						040702_2.0009	Mleczkowo
						040702_2.0010	Modliborzyce
						040702_2.0013	Ośniszczewko
						040702_2.0014	Ośniszczewo
						040702_2.0015	Parchanie
						040702_2.0016	Parchanki
						040702_2.0018	Pieranie
						040702_2.0019	Przybysław
						040702_2.0023	Stanomin
						040702_2.0024	Walentynowo
					040702_2.0025	Wola Stanomińska	
					040702_2.0026	Wonorze	
					040702_2.0027	Zagajewice	
				Gniewkowo	040703_5.0001	Bąbolin	
						040703_5.0005	Gąski
						040703_5.0009	Kijewo
						040703_5.0010	Kawęczyn
						040703_5.0016	Ostrowo_1
						040703_5.0018	Skalmierowice_1
						040703_5.0020	Szadłowice
						040703_5.0021	Szpital
						040703_5.0022	Wielowieś_1
					040703_5.0023	Wierzbiczano	
				040703_5.0024	Wierzchosławice		
				040703_5.0025	Więclawice		

Lp.	Obszar szczególnie narażony (OSN)	Powierzchnia OSN (km ²)	Powiat	Gmina	Nr obrębu geodezyjnego	Nazwa obrębu geodezyjnego
			włocławski	Lubanie	040703_5.0027	Żyroławice
					041810_2.0001	Barcikowo
					041810_2.0004	Janowice
					041810_2.0007	Kocia Górka
					041810_2.0008	Kucierz
					041810_2.0009	Lubanie
					041810_2.0011	Probstwo Dolne
					041810_2.0012	Probstwo Górne
					041810_2.0013	Przywieczerzyn Kol.
					041810_2.0015	Siutkówek
					041810_2.0016	Tadzin
					041810_2.0018	Zosin
6	OSN w zlewni jeziora Steklińskiego	69,88	toruński	Czernikowo	041503_2.0007	Makowiska
					041503_2.0009	Osówka
					041503_2.0013	Steklin
					041503_2.0014	Steklinek
					041503_2.0015	Witowąż
					041503_2.0016	Wygoda
			lipnowski	Kikół	040805_2.0004	Hornówek
					040805_2.0016	Walentowo
7	OSN w zlewni jeziora Święte	17,28	grudziądzki	Łasin	040603_5.0002	Huta Strzelce
					040603_5.0005	Kozłowo
					040603_5.0010	Plesewo
					040603_5.0016	Święte
					040603_5.0020	Zawdzka Wola
8	OSN w zlewni jeziora Nogat	47,1	grudziądzki	Rogóżno	040605_2.0008	Szembruk
				Łasin	040603_5.0006	Nogat
					040603_5.0012	Stare Błonowo
					040603_5.0015	Szynwałd
					040603_5.0018	Wydrzno

Załącznik nr 3

Sposób obliczania minimalnej wielkości miejsc do przechowywania nawozów naturalnych

Tab. 1. Sposób obliczania pojemności płyty gnojowej lub pojemności zbiornika na gnojowicę albo gnojówkę dla gatunków innych niż drób

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia okresu pastwiskowego	Współczynnik odliczenia systemu i wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
1	plyty gnojowe	2,70 ^{*)}	A	-	$X1 = 2,70 \times A \times nDJP$
2	zbiorniki na gnojówkę	1,80 ^{*)}	B	F	$X2 = 1,8 \times B \times F \times nDJP$
3	zbiorniki na gnojowicę	7,80 ^{*)}	C	F	$X3 = 7,8 \times C \times F \times nDJP$

Źródło: opracowanie własne IZ PIB.

* W przypadku chowu krów mlecznych podane w tabeli pojemności płyty/zbiornika dotyczą kategorii krów mlecznych 1. Dla pozostałych kategorii krów (2 i 3) podane wartości należy zwiększyć odpowiednio o 10 i 20%.

Tab. 2. Sposób obliczania pojemności płyty gnojowej i pojemności zbiornika na gnojówkę dla drobiu

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia okresu pastwiskowego	Współczynnik odliczenia systemu i wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
1	plyty gnojowe	1,8	A	D, F	$X1 = 1,80 \times A \times D \times F \times nDJP$
2	zbiorniki na gnojówkę	1,3	B	E	$X2 = 1,30 \times B \times E \times nDJP$

Źródło: opracowanie własne IZ PIB.

- 1.nDJP - liczba zwierząt w gospodarstwie wyrażoną w DJP.
- 2.X1-X3 – pojemność płyty gnojowej lub pojemność zbiornika na gnojówkę albo gnojowicę -stanowiąca iloczyn liczby zwierząt w gospodarstwie wyrażonej w DJP i okresu pastwiskowego i pojemności płyty gnojowej lub pojemności zbiornika na gnojówkę albo gnojowicę na 1 DJP.
- 3.A, B, C - współczynniki odliczenia okresu pastwiskowego - współczynnik ma zastosowanie jeśli utrzymywane w gospodarstwie zwierzęta i ptaki korzystają z wypasu na pastwisku. Dla zwierząt utrzymywanych bez pastwiska wartość współczynników A, B, C przyjmuje wartość = 1. Dawka azotu z odchodów zwierząt na obszarach pastwisk nie może przekroczyć 170 kg N/rok.

- A – dla płyt gnojowych
 B – dla zbiorników na gnojówkę
 C – dla zbiorników na gnojowicę
4. D, E, F – współczynniki odliczenia ze względu na zastosowane rozwiązania systemów utrzymania oraz wyposażenie techniczne.
 D – system bezściółowy dla drobiu
 E – podsuszanie pomiotu w chowie drobiu
 F – zadaszenie lub przykrycie nieprzepuszczalną folią płyty obornikowej.
5. Niezbędną powierzchnię płyt obornikowych (m²) w stosunku do jej pojemności (m³) wylicza się dzieląc wartość X1 przez deklarowaną wysokość składowania, wynikającą z posiadanych przez rolnika środków technicznych.

Tab. 3. Wartości współczynników odliczenia

Lp.	Gatunek, typ użytkowości zwierząt	Współczynnik					
		A	B	C	D	E	F
1	Bydło mleczne	0,7	0,8	0,7	-	-	0,8
2	Bydło mięsne	0,5	0,8	0,7	-	-	0,8
3	Konie	0,7	0,8	-	-	-	0,8
4	Owce	0,5	0,8	-	-	-	0,8
5	Świnie	0,7	0,8	0,7	-	-	0,8
6	Drób	0,8	0,8	-	0,7	0,8	0,8

Źródło: opracowanie własne IZ PIB.

Załącznik nr 4

Średnie roczne wielkości produkcji nawozów naturalnych i koncentracja zawartego w nich azotu w zależności od gatunku zwierzęcia, jego wieku i wydajności oraz systemu utrzymania

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA								Wartość współczynnika odliczenia koncentracji ^{1), 2)}
	Głęboka ściółka		Płytką ściółką				Bezściółkowo		
	Obornik		Obornik		Gnojówka		Gnojowica		
	Produkcja obornika (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja obornika (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)	Produkcja gnojowicy (w m ³ /rok) ¹⁾	Zawartość azotu (w kg/m ³)	
Bydło									
Buhaje	19,0	3,1	10,5	3,3	5,8	3,4	22,0	3,5	-
Krowy mleczne ^{1a)}	18,8	2,6	10,0	2,8	6,2	2,7	17,6	3,4	0,97
Krowy mleczne ^{2b)}	23,8	3,1	14,8	3,3	7,6	3,2	23,0	4,0	0,97
Krowy mleczne ^{3c)}	26,0	3,7	16,2	4,0	8,4	3,8	25,4	4,5	0,95
Jałówki cielne	18,4	3,0	8,5	3,2	5,4	3,1	16,4	3,4	-
Jałówki powyżej 1 roku życia	12,4	2,8	6,0	2,8	5,8	2,7	11,6	2,9	-
Jałówki od 1/2 do 1 roku życia	7,8	3,4	3,6	3,5	2,4	3,7	6,8	4,7	-
Cielęta do 1/2 roku życia	2,4	3,8	1,6	2,8	1,4	3,2	2,6	3,2	-
Bydło opasowe od 1/2 do 1 roku	12,0	2,6	5,0	3,1	3,8	3,4	10,0	4,5	-
Bydło opasowe powyżej 1 roku	15,0	3,0	7,0	2,7	6,9	2,9	14,2	3,2	-
Trzoda chlewna									
Knury	5,5	3,1	3,2	3,1	1,9	3,3	4,6	3,6	0,85
Lochy	5,0	3,9	3,7	4,0	1,8	4,2	4,6	4,3	0,79
Warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia	1,5	2,9	1,0	1,5	0,5	0,8	1,4	3,0	0,79
Prosięta do 2 miesięcy życia	0,5	1,8	0,3	0,9	0,2	0,4	0,7	2,0	-
Tuczniaki	2,0	4,2	1,5	4,4	1,0	4,6	1,9	4,6	0,75
Konie duże									
Ogiery	8,5	5,0	5,0	1,7	2,0	1,9			-
Klaczki, wałachy	8,5	5,2	5,5	1,9	2,4	2,1			
Żrebacki powyżej 2 lat życia	6,5	4,2	5,5	1,5	1,7	1,8			
Żrebacki powyżej 1 roku życia	6,0	3,2	4,0	1,4	1,4	1,3			
Żrebacki od 1/2 do 1 roku życia	2,5	2,7	2,0	1,3	1,2	0,9			
Żrebięta do 1/2 roku życia	1,6	0,15	1,0	0,8	0,7	0,5			

Konie małe								
Ogiery	5,4	2,5	4,0	0,8	1,5	0,9		
Klacz, wałachy	5,4	2,6	4,5	0,9	1,7	1,0		
Żrebaki powyżej 2 lat życia	4,5	2,1	4,5	0,8	1,2	0,9		
Żrebaki powyżej 1 roku życia	4,0	1,6	3,4	0,7	1,0	0,7		-
Żrebaki od 1/2 do 1 roku życia	1,7	1,4	1,4	0,6	0,8	0,5		
Żrebięta do 1/2 roku życia	1,2	0,07	0,7	0,4	0,7	0,3		
Owce								
Tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,4	6,7						
Owce powyżej 1 i 1/2 roku życia	1,2	6,9						
Jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia	0,4	8,3						-
Jarlaki	0,7	10,5						
Drób (obornik/pomiot kurzy)								
Kury	0,046	8,5				0,04	12,1	0,86
Kury pomiot podsuszony						0,03	10,5	0,86
Pisklęta	0,03	6,3						-
Brojlery kurze	0,05	12,7				0,03	17,0	0,86
Kaczki	0,064	6,1				0,06	8,5	0,91
Gęsi	0,036	14,5				0,04	17,0	0,91
Indyki	0,067	15,4				0,06	19,0	0,91
Gołębie	0,01	14,0						0,91
Lisy i jenoty								
Samiec						0,024	1,5	
Samica						0,022	1,6	-
Młode						0,013	1,3	
Norki i tchórze								
Samiec						0,011	1,8	
Samica						0,009	1,9	-
Młode						0,007	1,5	
Króliki								
Samiec			0,15	2,9	0,13	3,1	0,23	3,0
Samica			0,12	3,2	0,11	3,3	0,21	2,8
Młode			0,03	2,6	0,05	2,8	0,06	2,2
Kozy								
Kozy matki	1,2	8,4						
Kozłeta do 3,5 miesiąca	0,4	9,4						-

Kozłeta od 3,5 miesiąca do 1,5 roku	0,8	6,9			
Pozostałe kozy	1,0	8,0			
Inne					
Szynszyle			0,047	0,53	
Daniele	1,0	8,1			-
Strusie afrykańskie	1,5	16			
Strusie Emu i Nandu	1,0	16			
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb	12,0	6,0			
Osad pofermentacyjny z biogazowni rolniczych – fermentacja „mokra”			z	2,8 ^{*, 3)}	-

Źródło: opracowanie własne IZ PIB.

* – Ze względu na dużą zmienność stosowanych w biogazowniach rolniczych receptur fermentatu, podaną wartość można zastąpić rzeczywistą koncentracją azotu, wynikającą z laboratoryjnej analizy chemicznej, wykonanej w uprawnionej do tego celu jednostce.

- a) – krowy mleczne o wydajności mlecznej 6 tys. l
- b) – krowy mleczne o wydajności mlecznej 6-8 tys. l
- c) – krowy mleczne o wydajności mlecznej powyżej 8 tys. l

- 1) Podane objętości gnojowicy i gnojówki dotyczą poziomu 8-10 % suchej masy.
- 2) Wartość współczynnik odliczenia koncentracji „w” stosuje się dla obliczenia rzeczywistej koncentracji azotu w jednostce nawozów naturalnych, wynikającej z udokumentowanych przez hodowcę i powszechnie uznanych praktyk żywieniowych, polegających na stosowaniu obniżonej koncentracji białka w dawce pokarmowej, środków zwiększających strawność białka, żywienia wielofazowego itp. Obliczenie właściwej koncentracji wykonuje się poprzez zastosowanie wzoru

$$k = \text{zawartość azotu} \times w$$

gdzie:

k - rzeczywista koncentracja azotu w jednostce nawozu naturalnego

zawartość azotu – odpowiednia wartość z tabeli

w - tabelaryczna wartość współczynnik odliczenia

- 3) W przypadku biogazowni rolniczych, produkcję osadu pofermentacyjnego (z) oblicza się z dokumentacji technologicznej całej instalacji.

Załącznik nr 5**Maksymalne dawki nawożenia azotem dla upraw w plonie głównym N w kg/ha składnika działającego**

Rodzaj uprawy	maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł^{*)} (N kg/ha)
Zboża	
Pszenica ozima	200
Pszenica jara	160
Jęczmień	140
Żyto	120
Owies	120
Kukurydza na ziarno	240
Pszenżyto	180
Mieszanki zbożowe	100
Mieszanki zbożowe na ziarno	140
Okopowe	
Ziemniaki wczesne	100
Ziemniaki późne	250
Buraki cukrowe	180
Buraki pastewne	200
Marchew pastewna	150
Brukiew	180
Rzepa	120
Oleiste	
Rzepak	240
Inne oleiste	160
Rzepak	200
Słonecznik	100
Gorzycza	120
Rzodkiew oleista	120
Perko	140
Strączkowe	
Groch (także wg starego nazewnictwa peluszki, grochopeluszki)	30
Bobik	30
Łubin	0
Bób	60
Wyka	20
Seradela	30
Soja	100
Lędzwan	60
Fasola	60

Rodzaj uprawy	maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł*⁾ (N kg/ha)
Fasolka szparagowa	60
Soczewica	20
Pastewne na zielonkę	
Żyto, owies na zielonkę	120
Kukurydza na zielonkę	260
Strączkowe na zielonkę	0
Mieszanki zbożowo - strączkowe	100
Łąka 1 pokos	60
Łąka 2 pokosy	120
Łąka 3 pokosy	180
Łąka 4 pokosy	240
Grunt w użytkowaniu kośno-pastwiskowym	160
Koniczyna	30
Lucerna	30
Trawy	300
Motylkowe z trawami	100
Motylkowate drobnonasienne	
Esparceta	30
Komonica	30
Nostrzyk	30
Pastewne	
Kapusta pastewna	120
Dynia pastewna	80
Perko	140
Inne	
Proso	140
Gryka	100
Facelia	100
Len	80
Mak	90
Tytoń	160
Sorgo w tym zasiewy mieszane z kukurydzą	200
Wieloletnie	
Trawy	250
Lucerna	0
Mieszanki różnych traw z motylkowatymi drobnonasiennymi	100
Warzywa: rabarbar	200
szczaw	150

Rodzaj uprawy	maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł^{*)} (N kg/ha)
chrzan	200
Warzywa polowe	
Burak ćwikłowy	150
Szpinak zwyczajny	150
Kapusta	300
Kalafior	350
Brokuł	250
Brukselka	250
Jarmuż	120
Kalarepa	150
Rzepa	140
Rzodkiew	140
Rzodkiewka	100
Brukiew	150
Marchew	150
Pietruszka	150
Seler	250
Pasternak	150
Koper	120
Koper włoski	120
Pomidor	180
Papryka	200
Oberżyna	180
Ogórek	200
Dynia	150
Cukinia	180
Kabaczek	180
Arbuz	150
Melon	150
Salata	150
Cykoria	150
Endywia	120
Skorzonera	180
Salsefia	120
Cebula	200
Czosnek	120
Por	250
Szczypiorek	110
Rośliny energetyczne	80

Rodzaj uprawy	maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł^{*)} (N kg/ha)
Rośliny sadownicze	
Drzewa owocowe	60
Krzewy owocowe	80
Truskawka	50
Uprawy szkółkarskie polowe, gruntowe	
Siewki liściastych	150
Siewki iglastych	120
Krzewy liściaste	140
Krzewy iglaste	80
Róże	150
Kwiaty uprawy polowe, gruntowe	
Tulipan	200
Narcyz	200
Mieczyk	250
Hiacynt	250
Lilia	180
Irys holenderski	200
Krokus	200
Szafirek	200
Konwalia	120
Zimowit	250
Słonecznik na kwiat cięty	160
Piwonia	60
Rośliny na suche bukiety	80
Inne uprawy	170

^{*)} z nawozów mineralnych oraz organicznych, naturalnych i środków do użyźniania gleby w przeliczeniu na równoważniki nawozowe

Załącznik nr 6**Sposób obliczania zawartości azotu działającego w nawozach naturalnych w oparciu o równoważnik nawozowy, zależny od rodzaju nawozu naturalnego i terminu jego stosowania**

Azot działający = azot całkowity x równoważnik nawozowy

Wartość równoważnika azotowego dla nawozów naturalnych, środków do użyźniania gleby i różnych terminów ich stosowania:

Rodzaj nawozu	Wartość równoważnika nawozowego dla różnych terminów stosowania nawozów	
	jesienny	wiosenny
Obornik	0,3	0,3
Gnojowica	0,5	0,6
Gnojówka	0,5	0,8
Środki do użyźniania gleby	0,3	0,2

Załącznik nr 7
Harmonogram planowanych działań

Zakres regulacji	Lokalizacja w Programie			Początek obowiązywania	Odpowiedzialny
	Dział	Rozdział	Paragraf		
Okresy nawożenia	Dział II	Rozdział 1	12.1)	dzień wejścia w życie Programu	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			12.2), 12.3), 12.4), 12.5), 13, 14	1 październik 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami	Dział II	Rozdział 2	16, 25, 26	dzień wejścia w życie Programu	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			17, 19, 23, 24	koniec obowiązywania Programu	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			18, 20, 21, 22	1 październik 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Zasady nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu	Dział II	Rozdział 3	28, 29	1 październik 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Ograniczenia nawożenia na glebach podmokłych, zalanych, zamrzniętych lub pokrytych śniegiem	Dział II	Rozdział 4	31	1 październik 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Nawożenie w pobliżu cieków	Dział II	Rozdział 5	33, 34	1 październik 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Dawki i sposoby nawożenia	Dział II	Rozdział 6	36, 42, 43, 44	1 październik 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			41	1 październik 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni do 100 ha użytków rolnych na OSN
			37, 38, 39, 40	1 październik 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych na OSN

Zakres regulacji	Lokalizacja w Programie			Początek obowiązywania	Odpowiedzialny
	Dział	Rozdział	Paragraf		
Edukacja prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie dla nich specjalistycznego doradztwa	Dział III		45	dzień wejścia w życie Programu	właściwe Ośrodki Doradztwa Rolniczego
			46	dzień wejścia w życie Programu	właściwe Ośrodki Doradztwa Rolniczego/Wójt gminy lub Burmistrz/Prezydent miasta
			47	dzień wejścia w życie Programu	właściwe Ośrodki Doradztwa Rolniczego
			48	dwa miesiące od dnia wejścia w życie Programu	Dyrektor RZGW/Wójt gminy lub Burmistrz/Prezydent miasta
Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i realizacji przez prowadzących działalność rolniczą na OSN obowiązków określonych w Programie	Dział IV		49	dzień wejścia w życie Programu	Wojewódzcy Inspektorzy Ochrony Środowiska
Sposób monitorowania oraz dokumentowania realizacji programu i jego efektów	Dział V		50.1)	dzień wejścia w życie Programu	Główny Inspektor Ochrony Środowiska/ Wojewódzcy Inspektorzy Ochrony Środowiska
			50.2)	dzień wejścia w życie Programu	Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza/Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze
			50.3)	dzień wejścia w życie Programu	Centrum Doradztwa Rolniczego/ Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego
			51, 52	dzień wejścia w życie Programu	KZGW